

29 січня

День пам'яті Героїв Крут

ВІКІПЕДІЯ
Вільна енциклопедія

День пам'яті Героїв Крут
(**День пам'яті полеглих у бою під Крутами**) —
пам'ятна дата боротьби за незалежність України.

Щорічне вшанування пам'яті Герої Крут закріплено
у Постанові Верховної Ради України № 261-VII
від 16 травня 2013 року
“Про відзначення подвигу героїв бою під Крутами”.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради України

Крутянською символікою
є спеціальний символ,
що являє собою червоно-
чорний тризуб,
одна половина якого
схожа на літеру “К”.

Бій під Крутами

Бій між Армією УНР і Червоною гвардією, що відбувся

16 (29) або 17 (30) січня 1918 року

біля залізничної станції Крути, за 130 кілометрів на північний схід від Києва, 18 км на схід від Ніжина, був успішним для оборонців української державності — наказ командування було виконано, стрімкий наступ ворога наші зупинили, а здійснюючи організований відступ, зруйнували за собою колії й мости. Московські нападники втратили боєздатність на чотири дні.

Агресор мусив підтягнути нові сили, відремонтувати підірвані й поруйновані мости та залізничні колії, і лише після цього продовжувати свій наступ на Київ, не так залізничним шляхом, як на реквізованих селянських возах, запряжених кіньми, по розмоклій дорозі.

Ця затримка дала змогу українській делегації укласти Берестейський мир, який врятував молоду українську державність.

Студенти на станції Крути, фото незадовго до бою

**Минуть роки, десятки років,
століття, — пам'ять про юнаків-
героїв не згине вовік.**

**Вона світитиме не тільки
українцям, всім обраним Богом
людям, що покладають життя своє
во ім'я ідеї, во ім'я брата свого...**

Людмила Старицька-Черняхівська,
українська письменниця (поетеса, драматургиня, прозаїк,
перекладачка, мемуаристка), громадська діячка

Спецпроект “Бій під Крутами. 100 років”. Збройне протистояння між Україною та більшовицькою Росією

З українського боку в бою під Крутами брали участь приблизно **600 бійців**:

- **250-400 старшин та курсантів** Першої української військової школи імені Богдана Хмельницького;
- **114-130 добровольців** 1-ї сотні Куреня студентів Січових Стрільців (студенти університету святого Володимира, учні гідротехнічної школи, учні лікарської школи тощо);
- **60 вояків** Куреня смерті;
- **80 бійців** чернігівського вільного козацтва;
- кавалерійський **загін**.

Їм протистояли **6-7** тисяч більшовиків.

Командувачем українських частин, які брали участь у бою під Крутами, був **Аверкій Гончаренко** — колишній капітан російської імператорської армії, нагороджений Георгіївським хрестом.

На час подій він був командиром куреня Першої української військової школи імені Богдана Хмельницького.

Відомо, що пізніше він працював у Військовому міністерстві Української держави Павла Скоропадського, а у 1919 році був одним з соратників Симона Петлюри, очолював його державну канцелярію.

Після війни він оселився на Галичині. У Другій світовій війні воював в лавах Першої української дивізії Української національної армії (дивізія “СС Галичина”). Помер в еміграції у США 1980 року.

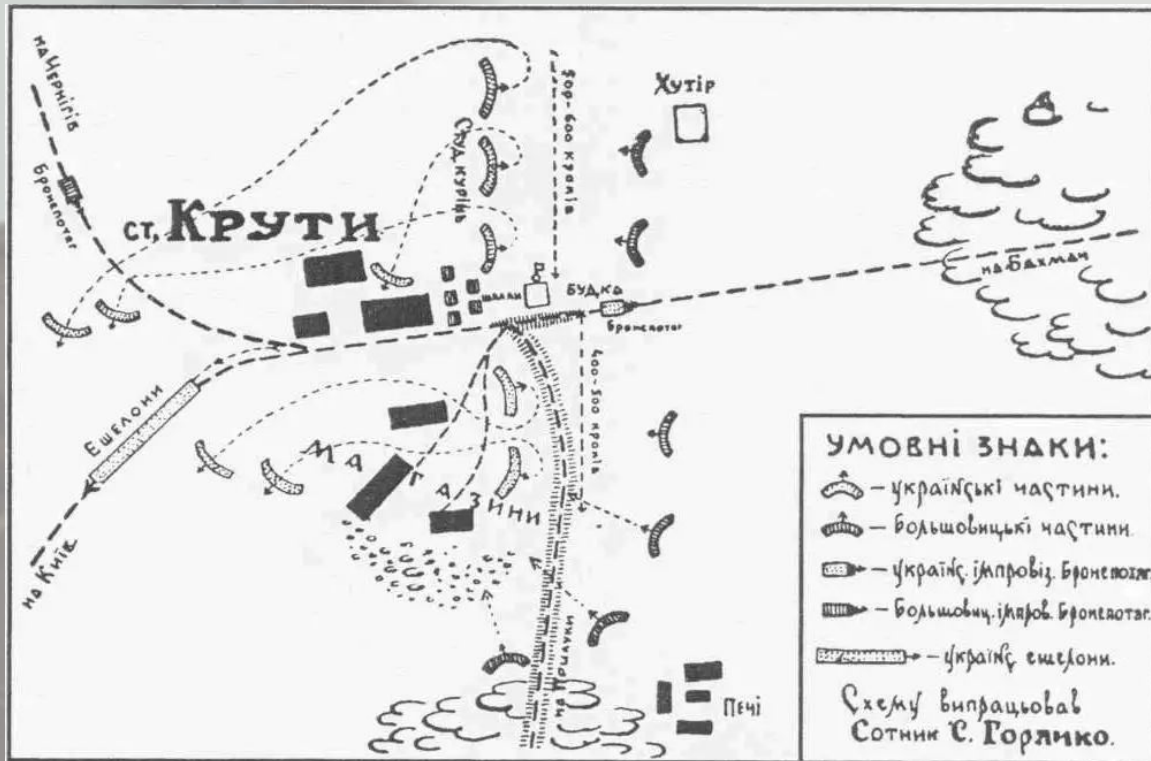
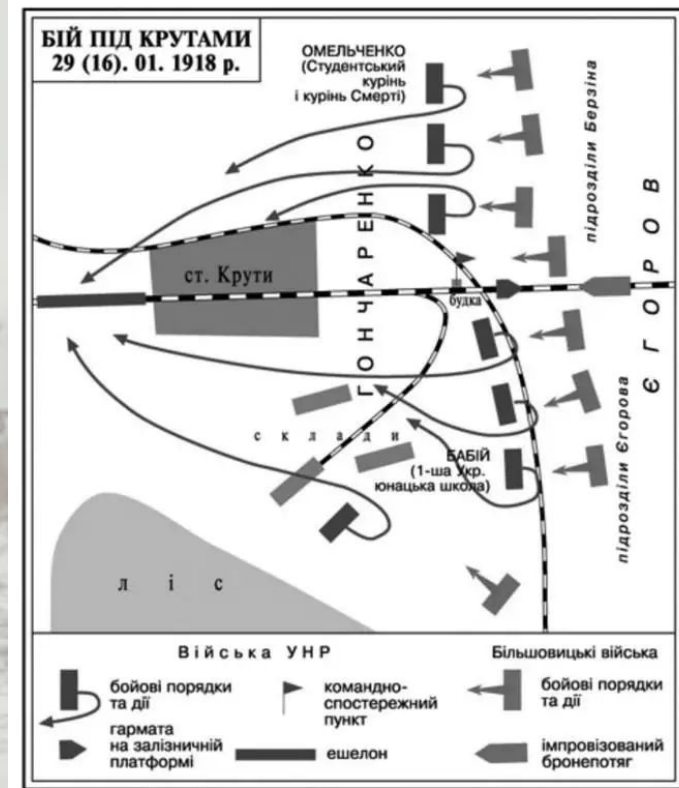

Схема бою виконана сотником Сергієм Горячком

Бій під Крутами. 16 (29) січня 1918 р. Схему бою. (Інститут історії України НАН України)

Стрілець Григорій Піпський —
учасник бою під Крутами, розстріляний
більшовиками. Відомий як той, що перед
розстрілом почав співати “Ще не вмерла
Україна”, а всі хлопці підхопили пісню.

Ігор Лоський,
учасник бою під Крутами.

Учасник бою під Крутами Ігор Лоський —

в 1918-му учень Київської Кирило-Мефодіївської гімназії згадував: “Тодішній український уряд безнадійно втратив момент національного підйому, який охопив маси українського воїнства, коли можна було створити справжню українську армію ... І тільки в момент, коли катастрофа була вже неминуча, деякі з державних українських мужів схаменулися і почали спішно створювати нові частини, але було вже запізно”.

Так буквально за три тижні до бою було створено Студентський курінь Січових стрільців. Підрозділ вважався добровільним, але фактично до нього зараховували добровільно-примусово.

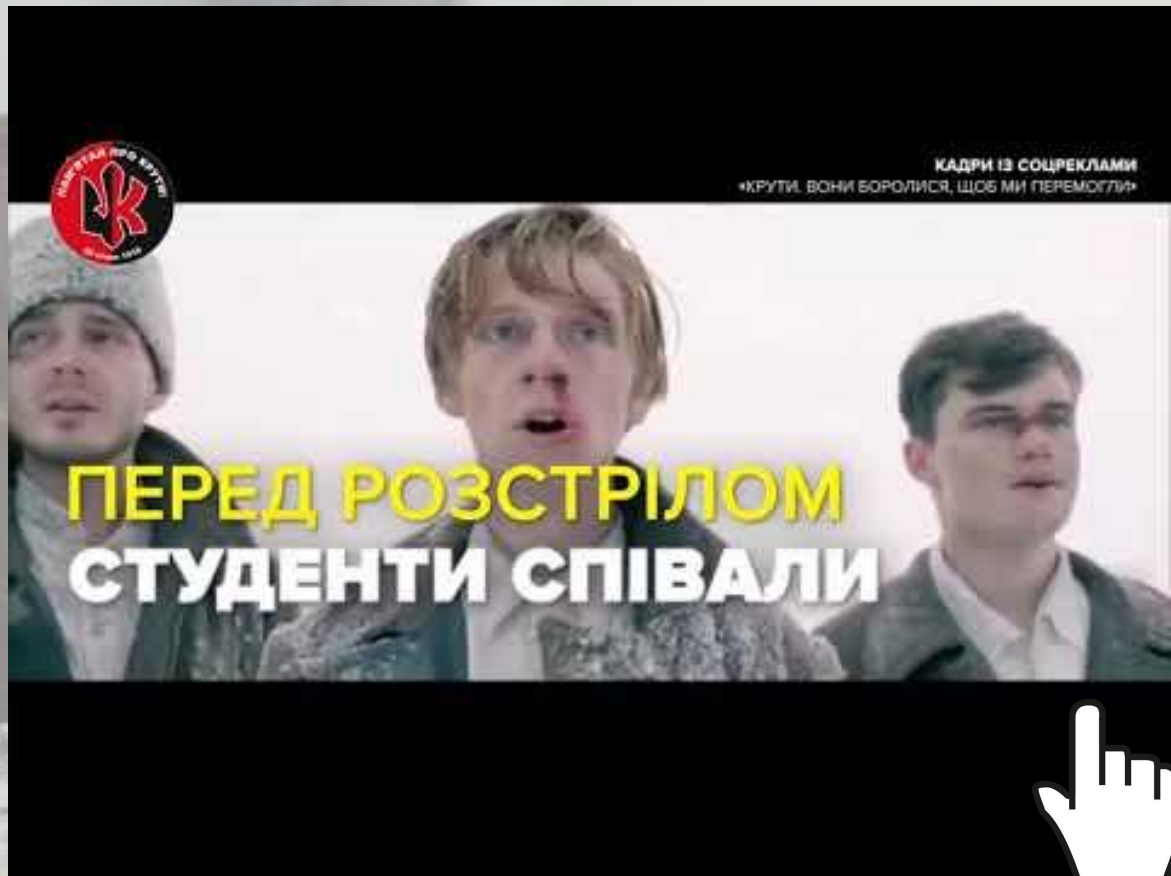
За словами Лоського, рішення про створення куреня прийняло студентське віче Університету святого Володимира і щойно утвореного Українського народного університету. Охочих вступити в курінь було не дуже багато, тому збори ухвалили, що “дезертири” будуть піддані бойкоту. **У студентський курінь записалося всього трохи більше сотні осіб.**

На військових складах було повно спорядження та амуніції, але **курінь отримав рвані шинелі, солдатські штани й арештантські шапки**. “Можна собі уявити, пише Лоський, як гротескно виглядала сотня. **Рядовий виглядав наступним чином: власні черевики, солдатські штани, зав’язані мотузкою, студентська куртка або цивільний жилет і зверху шинель, в якій не вистачало як мінімум однієї поли ... старі іржаві рушниці**”.

Більшість воїнів майже не вміли поводитися зі зброєю. Однак попри відсутність належної військової підготовки, повні патріотичних почуттів студенти й гімназисти не вагалися відправитися на порятунок батьківщини. Як згадував інший мемуарист, **“треба тільки було поглянути на їхні обличчя і побачити екзальтований вираз очей, щоб зрозуміти, що всякі резонні доводи безсилі змінити їхнє рішення йти на фронт і битися з ворогами української держави”**.

29 січня – День пам'яті Героїв Крут

Робота офіцера Армії
УНР, художника
Леоніда Перфецького
“Оборона
студентським
курнем залізничної
станції Крути,
29 січня 1918 року”,
акварель.

УЧАСНИКИ БОЮ ПІД КРУТАМИ

Помічний студентський курінь
Січових Стрільців, сформований зі
студентів університету Св.
Володимира та Народного
університету

1-ша Київська
козацька школа ім. Б.
Хмельницького

Гімназисти 2-ої Київської
української гімназії ім.
Кирило-Мефодіївського
братства та ін.

Бла-
ватний
Ботасівський
Микола Боженко
Северин Бурко Демид
Винник Федір
Гончаренко Аверкій
Горошко Горячко Сергій
Данилюк Матвій
Дзюблик Василь Дудка Г.
Ємець Заїка Іван
Заквалінський Захарченко Д.
Кушнір Іван Кушнір Михайло
Лавренко Михайло
Лисогір Семен
Лощенко Семен Лукович Л.
Магалаєв Святослав
Матвієнко Степан Матюха Ілля
Михайлик Михайло Могила С.
Монкевич Борис Недада
Носенко Дем'ян
Одинець Гаврило
Олексієнко П. Пасічник
Росенко С. Самійленко Степан
Седлецький Гнат
Семець Василь
Семирозум М.
Смо. Б. Стеценко Панас
Твердовський Осип
Тимченко Федір
Уманець В.
Цап Степан
Чорніта Шарій Іван
Шевченко Леонтій
Ярців Микола

Баталін
Михайло
Білярський
Володимир
Бугоєв Микола
Витвицький
Володимир
Витвицький
Іван Ганкевич
Микола
Гіба Юліан
Гнаткевич
Василь
Дубицький
Юрій
Зологарчук
Микола
Карван
Іван
Карван
Костянтин
Кольченко
Павло
Карпанов
Микола
Левченко
Юрко
Лоський

Ігор

Лукашевич Левко
Мисан Онишкевич
Піпський Григорій
Соколовський Андрій
Сорокевич Іван
Сушницький Онуфрій
Тарнавський Євген
Цимбал Віктор

Шкода
Петро

Андрієв
Бабій
Божко-
Божинський
Микола
Борозенко-Конончук
Буткевич Лесюк Вороний Юрій
Сабаровський-Пістрогович Лесюк
Головащук Кирило
Гончаренко Федір
Григорович Грущенко Антін
Грущенко Олекса та
Грущенко Олександр
Гуленко Микола Дикий Андрій
Діятелович Феодосій
Дмитренко Василь
Дмитренко Лука Довгаль Спирідон
Залізняк Володимир
Кирик В. Коломийченко Василь
Коломієць Компанієць
Король С. Кошман
Крамаренко Петро
Курик Ізидор Лебідь Микола
Лизогуб Микола Любенець Павло
Наумович Володимир
Нітенко

Омельченко Оверко
Отамановський Валентин
Пірук Путенко Микола
Полуботко Георгій
Попович Олександр
Пурик-Пуриченко Сидір
Сірик Василь
Стемпковський Ігор
Туркевич Віктор Фарфал
Чижів Микола
Шерсток Олександр
Шульгин Володимир

Сучасників тих подій особливо вразило поховання полеглих під Крутами приблизно **30 (27, 28 за різними джерелами)** сильних в повному розквіті сил юнаків, які потрапили після бою в полон до більшовиків і були ними закатовані.

На похороні в Києві біля Аскольдової Могили голова Української Центральної Ради Михайло Грушевський назвав юнаків, які загинули в нерівній боротьбі, героями, а поет Павло Тичина присвятив героїчному вчинкові вірш “Пам’яті тридцяти”.

**Понад все вони любили
свій коханий край.
Вмерли в Новім
Заповіті з славою
СВЯТИХ...**

Павло Тичина

Павло Тичина,

радянський український поет, перекладач, публіцист, політик,
громадський та державний діяч доби УНР та УРСР

19 березня 1918 року пройшло урочисте перепоховання 18 загиблих під Крутами бійців Студентського куреня, тіла яких вдалося знайти на полі бою та ідентифікувати.

Похід домовин героїв з під Крут. Похорони в Києві 10. III. ст. ст. 1918 р.

Фотолистівка, на якій зображено підготовку до похорону крутян.
За спогадами очевидців, загиблих поховали у великій ямі, ставлячи туди по чотири труни — одна на одну (фото з колекції Віктора Киркевича, публікується вперше)

**Світлина з “Ілюстрованого додатку”
до щоденної київської газети “Відродження”
від 7 квітня (25 березня за ст. ст.) 1918 року**

На сьогодні відомі прізвища 20 полеглих під Крутами.

Це **студенти Народного університету** Олександр Шерстюк, Ісидор Пурик, Борозенко-Конончук, Головащук, Чижов, Сірик, Омельченко (сотник); **студенти Київського університету святого Володимира** Олександр Попович, Володимир Шульгин, Микола Лизогуб, Божко-Божинський, Дмитренко, Андрійв;
гімназисти 2-ї Кирило-Мефодіївської гімназії Андрій Соколовський, Євген Тернавський, Володимир Гнаткевич, Григій Піпський, Іван Сорокевич, Павло Кольченко (прапорщик), Микола Ганкевич.

Крути

Їх — юних сміливців, лиш жменька була —
Із серцем зі сталі і духом з граніту.
О, велич летіла у вічність з їх лав
І чин їх навіки став юності міфом.
Мчав зойк слабодухів, за ними у путь:
— Куди вам? Ви ж діти!.. Загинете дармо...
— О, ні! Бо ще завтра за нами підуть
Мільйони! На славу ми змінимо ярма!
Чи стримати тих, в кого серце з вогня,
Хто душу завзяту до бою напняв,
Хто любить Отчизну глибоко, пречисто?
О, прийде, Вкраїно, Твій радісний день —
Поглянь же — мільйони до бою веде
Крізь бурі сердиті, жорстокі — їх Триста!

Михайло Дяченко,

український військовий та політичний діяч, член Української Головної Визвольної Ради, референт пропаганди Карпатського краю, чоловічий поет УПА, ідеолог, публіцист та пропагандист українського збройного підпілля ОУН-УПА

До Дня пам'яті героїв Крут

У березні 1918 року, після підписання Берестейського миру, з поверненням уряду УНР до Києва, за рішенням Центральної Ради від 19 березня 1918 року було вирішено урочисто перепоховати полеглих студентів на Аскольдовій Могилі в Києві.

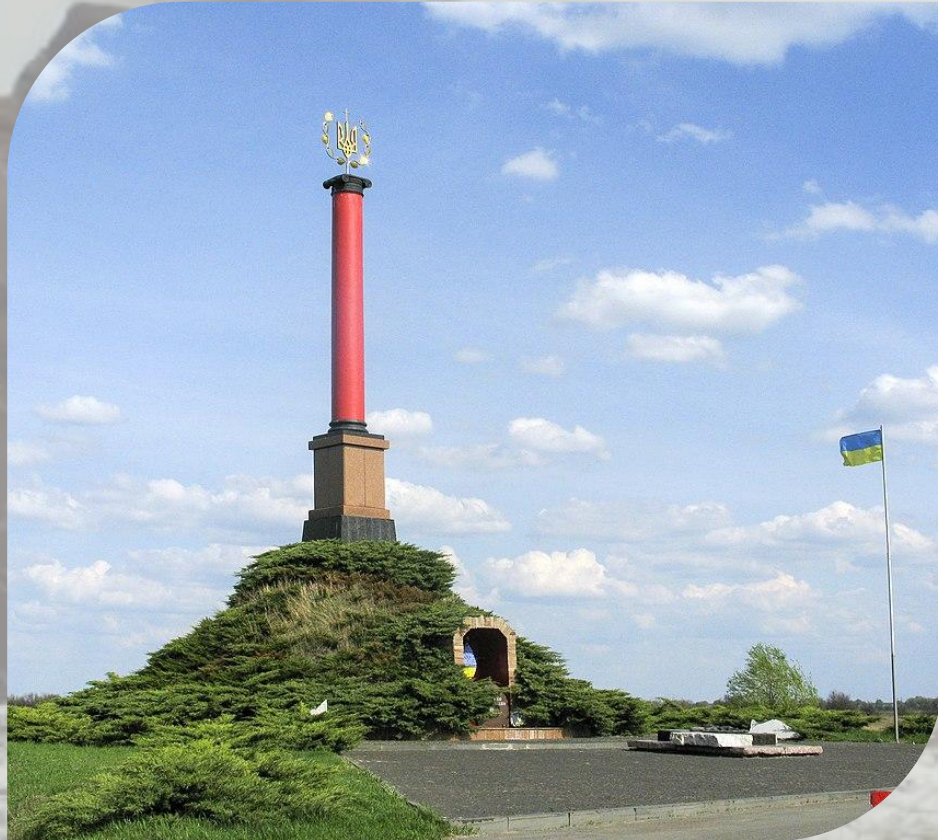

Символічна могила крутян на Аскольдовій могилі у Києві (до 2012 року)

Символічний хрест Героям Крут на Аскольдовій могилі (встановлений замість дерев'яного хреста у 2012 році)

Меморіал пам'яті героїв Крут — меморіальний комплекс, присвячений бою під Крутами.

До його складу входить монумент, символічна могила-курган, каплиця, озеро у формі хреста, а також музейна експозиція, розташована у старовинних залізничних вагонах. Меморіал знаходиться біля села Пам'ятне Борзнянського району Чернігівської області.

Меморіал пам'яті героїв Крут на залізничній станції Крути відкрили **25 серпня 2006 року.**

Автор меморіалу, Анатолій Гайдамака, представив пам'ятник як насипаний пагорб заввишки 7 метрів, на якому встановлено 10-метрову червону колону. Червона колона мала нагадувати про подібні колони Київського Університету, звідки були більшість студентів під Крутами.

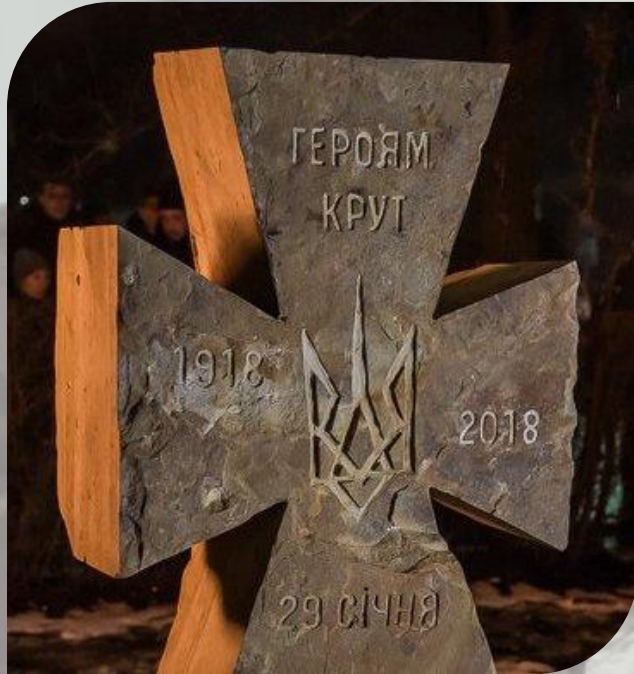
Пам'ятний знак героям Крут — пам'ятник, який вшановував трагічну загибель студентського куреня під Крутами, було встановлено **29 січня 2006 року** у сквері Перемоги міста Харків. В жовтні 2007 року пам'ятник було демонтовано.

Пам'ятник Героям Крут стоїть і на Львівській площі, навпроти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Його відкрили **29 січня 2018 року** до 100-річчя події.

Пам'ятник зроблений у вигляді кам'яного хреста з викарбуваними датами бою. Його виготовили у рамках проєкту "Пам'ять нації", тоді по всій Україні встановили кількасот хрестів на місці поховань героїв.

Місце розташування пам'ятника Героям Крут обрано не випадково: вважається, крутяни виходили на бій з навчального корпусу закладу, що був розташований в районі Львівської площі.

“Крути 1918” — український історичний фільм-екшн

У 2019 році на екрани вийшла історична драма Олександра Шапарева “Крути 1918”.

Половину коштів на фільмування з бюджету у 52 мільйони гривень надала держава, а до батальних сцен залучили бійців Національної гвардії.

Фільм поєднував висвітлення реальних історичних подій з вигаданою сюжетною лінією про боротьбу української контррозвідки проти більшовиків.

У міністерстві інформації ще до виходу фільму на екрани його порівняли із відомою американською військовою мелодрамою 2001 року.

“Ця історія столітньої давності — це той програш, який ми уважно вивчаємо, аналізуємо, щоб рухатися далі. Це той “Перл-Харбор”, після якого Україна піднялася і буде рухатися далі”, — розповів держсекретар міністерства Артем Біденко.

Відкриття пов'язано з виходом на екрани фільму “Крути 1918”.
Мурал є спільним проєктом творців фільму “Крути 1918”,
департаменту громадських комунікацій КМДА, Печерської
районної адміністрації, громадської організації “Ай лав Юкрейн”
та проєкту “Київські мурали”.

**“Для мене особисто події Крут —
це подвиг молодих та нескорених,
“Огонь запеклих не пече”.**

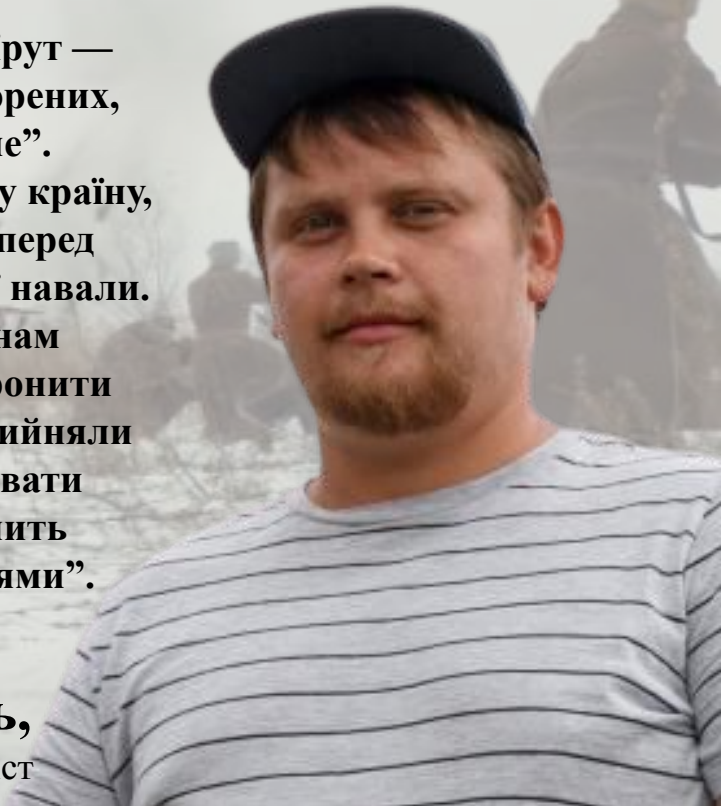
**Це свідома загибель за власну країну,
це свідома самопожертва перед
обличчям страшною червоною навали.**

**І ще це сторічний урок нам
сьогоднішнім, як треба боронити
Вітчизну. Саме тому ми і прийняли
рішення розпочати малювати
у грудні, щоб хоча б на мить
синхронізуватися з хлопцями”.**

**Мурал художника Андрія Пальваля
і арт-групи Kailas-V на одному
з будинків на вулиці Велика
Васильківська, 111/113 у Києві**

Андрій Пальваль,
художник-мураліст

В 2016 році в Харкові на будинку по вулиці Фейербаха, 1-а відкрили мурал, присвячений пам'яті студентів, які вступили у бій з більшовиками в 1918 році на станції Крути.

Ініціаторами створення муралу стали бійці “Азова” і “Східного корпусу”, які служили в зоні АТО.

Автором ескізу став художник з Донбасу, який живе на тимчасово окупованій території.

Молитва

О Боже, наш добрий
З високого неба!
Молитву сьогодні
Заносим до Тебе,

За тих, що боролись
При станції КРУТИ,
За нашу Державу
Із ворогом лютим,

Що в битві цій впали
В цю зиму криваву...
Прийми їх до Себе!
Прийми в Свою славу!

А нам від цих Триста,
О Боже, благась! —
Любови дай вчитись
До Рідного Краю!

Леся Храплива-Щур,

українська письменниця,
пластова діячка і педагог на еміграції

“80-річчя бою під Крутами” — ювілейна монета номіналом 2 гривні, випущена Національним банком України. Присвячена 80-річчю бою під Крутами — події, що увійшла в історію України яскравою сторінкою героїчного опору трьохсот київських студентів і гімназистів, які стали на захист незалежності Української Народної Республіки від наступаючих більшовицьких військ.

Монету було введено в обіг **30 січня 1998 року**.

Вона належить до серії “Відродження української державності”.

Адреса відправника, індекс

Адреса одержувача, індекс

--	--	--	--

У 2018 році
“Укрпошта” випустила
художній конверт
з поштовою маркою
до сторіччя Битви під
Крутами.

В Україні діє два заклади освіти, яким присвоєно почесне найменування імені Героїв Крут:

**Київський військовий інститут
телекомунікацій та інформатизації**

**Львівський державний ліцей
з посиленою військово-фізичною
підготовкою**

Львівські військові ліцеїсти презентували пісню на честь Героїв Крут

Тих, чий подвиг ми згадуємо сьогодні, — Героїв Крут — наші сучасники вже назвали “першими кіборгами”.

Лише кілька днів тому ми вшановували пам’ять кіборгів-захисників Донецького аеропорту, які стали символом незламності духу, мужності та героїзму і які в нерівних умовах до останнього відстоювали свою вірність Україні. Таку саме жертовність майже за 100 років перед цим продемонстрували і кількасот молодих хлопців — студентів та курсантів-добровольців, які віддали свої життя за Батьківщину, її майбутнє і можливість для нас із вами сьогодні жити в суверенній державі, розмовляти, навчатися і молитися рідною мовою.

Митрополит Епіфаній,

митрополит Київський і всієї України, предстоятель
Православної церкви України, голова Управління
зовнішньоцерковних зв’язків ПЦУ

Поразкою бій під Крутами не є, адже саме завдяки цій битві вдалось затримати орду більшовиків і виграти час для дипломатичного визнання України. Звитяга, сміливість і свідомість юнаків стали прикладом на довгі роки для багатьох поколінь Українців. Тож, бій під Крутами має неабияке значення.

Бій під Крутами — бій за Майбутнє України, який показав, що Україна стала можливою саме завдяки армії.

Інфографіка, яку створили Український Інститут Національної Пам'яті та Український Кризовий медія-центр, докладно розповідає про перебіг подій тих днів...

ХВИЛИНА МОВЧАННЯ

**Бій під Крутами —
символ героїзму української молоді.
Тоді холодного січневого дня 1918 року
в нерівному бою проти переважаючих сил
ворога виступили зовсім юні,
але нескорені захисники України.**

**Українці завжди пам'ятають Герої Крут —
дітей України, які віддали свої життя
за Майбутнє України...**

День пам'яті героїв Крут: 5-годинний бій за українську свободу

КРУТИ. ЯК ЗАХИЩАЛИ
ПЕРШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

Перелік використаних джерел

- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%BF%D0%B0%D0%BC%27%D1%8F%D1%82%D1%96_%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%97%D0%B2_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82
- <https://www.istpravda.com.ua/research/2012/01/29/70470/>
- <https://armyinform.com.ua/2021/01/29/czikavi-fakty-pro-bytvu-pid-krutamy/>
- https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B9_%D0%BF%D1%96%D0%B4_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8
- <https://www.5.ua/ukrayina/borotba-za-ukrainsku-derzhavu-chy-vse-my-znaiemo-pro-bii-pid-krutamy-207132.html>
- <https://www.bbc.com/ukrainian/news-55853090>
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81_%C2%AB%D0%9F%D0%B0%D0%BC%27%D1%8F%D1%82%D1%96_%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%97%D0%B2_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82%C2%BB
- [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%27%D1%8F%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BA_%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%8F%D0%BC_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82_\(%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%27%D1%8F%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BA_%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%8F%D0%BC_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82_(%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2))
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82%D0%B8_1918
- <https://rubryka.com/2018/12/17/mural-kruty-kyyiv/>
- <https://novynarnia.com/2016/01/30/u-harkovi-stvorili-mural-na-chest-geroyiv-krut-za-eskizom-hudozhnika-z-dnr/>
- <http://kruty.org.ua/poezija/139-2008-11-01-09-09-23>
- [https://uk.wikipedia.org/wiki/80-%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F_%D0%B1%D0%BE%D1%8E_%D0%BF%D1%96%D0%B4_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8_\(%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/80-%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F_%D0%B1%D0%BE%D1%8E_%D0%BF%D1%96%D0%B4_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8_(%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0))
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9_%D1%82%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BB%D1%96%D1%86%D0%B5%D0%B9_%D0%B7_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%8E_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%8E_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D1%8E_%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%97%D0%B2_%D0%9A%D1%80%D1%83%D1%82
- <https://suspilne.media/culture/100523-bij-pid-krutami-geroicnij-vcinok-ci-traqedia-poasnue-istorik/>